

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE

PŘÍPRAVNÁ
HUDEBNÍ VÝCHOVA

METODICKÁ PŘÍRUČKA PRO UČITELE LŠU

P R A H A 1 9 8 0

Výzkumný ústav pedagogický v Praze-oddělení lidových škol umění

M E T O D I C K Á   P Ř Í R U Č K A

pro učitele přípravné hudební výchovy na LŠU

Zpracovali : PhDr. Petr Jístel

Jana Košťálová

Gita Prokšová

P r a h a   1 9 8 0

Vytisklo ediční středisko OPS v Mostě nákladem 1.500 výtisků
Text neprošel jazykovou úpravou.

N e p r o d e j n é . P o v o l e n í : v e d . o d b e r u š k o l s t v í O N V M o s t
Ed.zn. 92/B -80

O B S A H :

~~Obsah~~

	str.
Úvod _____	5
Dítě v PHV _____	3
Výchovně vzdělávací cíl _____	4
Celková charakteristika hudebně výchovné práce v PHV _____	4
 <u>I. Interpretační činnosti</u>	
1. Pěvecké _____	5
2- Rytmico-pohybové _____	8
3. Instrumentální _____	8
 <u>II. Percepční činnosti</u>	
1. Sluchové _____	9
2. Poslechové _____	10
 <u>III. Základní hudební pojmy</u>	
Výchovně vzdělávací proces _____	11
Jak pracovat s metodickou příručkou _____	13
Některé netradiční způsoby hudebně výchov.práce _____	14
 <u>IV. Pracovní prostředí a učební pomůcky</u>	
Hudební materiál _____	17
Gramofonové desky _____	18
Hudebně teoretická literatura _____	18,42
Rozvržení hudebně výchovné práce do měsíců _____	20
Použitá literatura _____	42
Notové příklady ke str. 21,23,24,26 _____	43

P Ř Í L O H A : Roční tematický plán PHV

Úvod

Socialistická společnost klade vysoké nároky na všestrannou výchovu člověka. Spatřuje v ní důležitou podmínku svého dalšího růstu. Systém komunistické výchovy má přispívat k všestrannému rozvoji osobnosti. Musí zajišťovat návaznost dílčích cílů, posloupnost výchovného působení v jednotlivých etapách vývoje člověka, má citlivě reagovat ve všech úsecích na potřeby a možnosti jednotlivce i na perspektivy rozvoje společnosti.

V systému komunistické výchovy má nezastupitelnou úlohu estetická výchova. Jednou z jejích nejvýznamnějších složek je hudební výchova. Vycházejíce z téze, že hudební výchova je nezbytnou potřebou člověka, chápeme nejvyšší cíl a poslání hudební výchovy především v jejím humanitním dosahu. V tomto smyslu plní hudební výchova širší cíle výchovy estetické, specifikované zde úkoly výchovy uměním, hudbou. Rozvíjením smyslu pro krásu v hudbě, pro řád této krásy prohlubuje a diferencuje hudební výchova duševní život člověka, což má významný vliv na utváření postoje k životu, ke světu, k tvorbě mezilidských vztahů.

Nedílnou součástí československé výchovně vzdělávací soustavy jsou lidové školy umění, které formou zájmové výchovy v oborech umění prohlubují a specializují výchovu na mateřských a základních školách a poskytují svým žákům základy odborného vzdělání ve zvoleném oboru.

Dítě v PHV

Do PHV přichází šestileté dítě většinou se zkušenostmi z mateřské školy. Pokračujeme v pěstování hudebnosti dítěte stejnými formami výchovného působení jako v mateřské

škole a postupně přecházíme na formy práce 1. elementárního stupně základní školy. Zpočátku aktivizujeme děti pohybem, mluvou, zpěvem a nástrojovou hrou bez nároků na schopnost čtení, psaní a počítání. Nez bavujeme děti jejich světa hry a pohádky a vycházíme z jejich přirozené radosti ze zvuku a pohybu. Hudebnost dítěte rozvíjíme prostřednictvím hudebních činností, a to pěveckých, pohybových, poslechových a instrumentálních. Ve všech těchto činnostech poznáváme a sledujeme děti s jejich individuálními zvláštnostmi a rozdíly ve snaze o jejich nejrychlejší začlenění do kolektivu. Ve vypěstování smyslu pro kolektivní činnosti (společný zpěv, muzicírování na nástrojích, rytmickopohybové činnosti i společný poslech) vidíme těžiště práce s dětmi v PHV. Vhodnou diferenciací umožňujeme co největší seberealizaci každého jedince a napomáháme tak i k volbě nejhodnějšího nástroje.

Výchovně vzdělávací cíl v PHV

Cílem PHV je správně pochytit hravou formou zájem dětí o hudbu a na základě daných předpokladů soustavně rozvíjet hudební schopnosti, dovednosti a návyky. Aktivizovat děti a podněcovat jejich tvořivost v elementárních činnostech pěveckých, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových. Zjišťovat, sledovat a usměrňovat zájem žáků se zřetelem na možnosti dalšího studia.

Celková charakteristika hudebně výchovné práce v PHV

Hudebně výchovná práce v PHV spočívá v rovnocenných činnostech, které na sebe vzájemně navazují nebo se prolínají. V těchto činnostech žáci získávají konkrétní hudební zkušenosti, upevňují si své dovednosti a osvojují si základní vědomosti, pojmy a poznatky. Zároveň jsou to prostředky k dosažení stanovených cílů.

I. INTERPRETAČNÍ ČINNOSTI

1. **Pěvecké činnosti jsou nejzávažnější a také nejvíce přispívají k plynulému a systematickému rozvoji všestranné hudebnosti žáků a jsou nedílnou součástí každé vyučovací hodiny**

a/ hlasová příprava

Systematicky a soustavně pěstujeme u žáků správné návyky pěveckého dýchání, nenásilného tvoření tónu a zřetelné výslovnosti se správným frázováním. Toto neprovádíme izolovaně jako jednotlivá samostatná cvičení, ale funkčně na pěveckém materiálu. K přípravě kultivovaného pěveckého projevu slouží i správné metodické začlenění deklamace, melodizace a rytimizace slov, slovních skupin, rytmických a melodických ozvěn, dialogů, pořekadel, říkadel, případně melodizace vlastního textu a popěvků.

Zpěvem intonačních modelů v přirozené hlasové poloze dětí ve třídě rozšiřujeme rozsah, pěstujeme tonální citění, upevňujeme hudební paměť a vytváříme předpoklady pro konkrétní představu výšky tónů, čímž podporujeme sluchovou orientaci.

b/ intonace

Intonační příprava dětí v PHV je základem pro orientaci v notovém záznamu, pro vytváření sluchových představ daných zvuků (lokalit) a tím předpokladem pro jejich budoucí nástrojovou praxi. Nesměřujeme tedy výlučně k sólové a sborové pěvecké praxi. Děti vedeme systematicky tak, aby si postupně osvojily elementární tonální vztahy v diatonické řadě ($c^1 - c^2$).

Intonační materiál je uveden formou melodických modelů progresivně sestavených v jednotlivých měsících.

Postup práce s intonačním materiálem:

- vytváření sluchové představy daného motivu (zpěv nebo hra učitele)
- zvuková realizace zpěvem a instrumentální hrou (žák napodobuje slyšenou melodii)
- grafické znázornění (noty)
- reprodukce notového záznamu zpěvem a hrou
- zápis slyšeného (diktát)

Formy práce: Intonační dovednosti dětí rozvíjíme i všemi druhy diktátů, které dělíme na:

A/ intonanční

1. napodobovací následné

(učitel hraje postupně jednotlivé tóny intonačního cvičení a žák po zaznění každého tónu zazpívá daný tón jeho jménem).

2. napodobovací pamětný

(učitel hraje na nástroj krátké motivy a žák interpretuje slyšený motiv jmény tónů).

B/ sluchové

1. napodobovací následný (jednotlivé tóny)

- a/ reprodukční - reprodukuje žák následně na hudebním nástroji
- b/ ukazovací - ukazuje na tabuli na řadě not
- c/ grafický - žák zaznamenává buď na magnetické stavebnici tabulce), v poslední řádky zapisuje do notové osnovy.

2. napodobovací pamětný - tytéž způsoby

jako B/1 (místo jednotlivých tónů ucelené motivy)

3. kontrolní následný - učitel hraje na nástroji intonační cvičení, zapsané na tabuli záměrně s chybami a žáci upozorňují na chyby
4. kontrolní pamětný - obdobně jako u kontrolního, následného učitel hraje krátké motivy záměrně s chybami
5. vyhledávací - z několika zapsaných motivů vyhledávají žáci ten, který učitel hrál na nástroji
6. němý - děti určují tóny dobře známého úryvku aniž jim je reprodukován (z paměti)

C/ Práce s písní

Při výběru písní respektujeme stránku hudební - rozsah, melodickou a rytmickou obtížnost, stránku textovou - srozumitelnost, dětskou tematiku, vyhýbáme se nářečí.

Nácvik písně provádíme buď imitací (náslechem nebo stavěnicově, to znamená analyticky synteticky nebo z notového záznamu.

Písně, které se mají stát kmenovým repertoárem dětí musíme soustavně a systematicky opakovat.

- spojení písně s různými pohybovými variantami
- spojení zpěvu s nástrojovým doprovodem
- zpěv písně na určité slabiky
- střídání kolektivního, skupinového a sólového zpěvu písně
- střídání zpěvu s doprovodem a bez doprovodu (a capella) s respektováním dirigentových gest
- píseň jako didaktická hra

- píseň jako příprava k vytvoření sluchových představ a upěvňování hudební paměti (např. Ztracená melodie)
- simultánní zpěv (zpěv spolu s reprodukcí písní)
- píseň jako součást hudebního vystoupení (hra "na koncert", "rozhlas", "televizi")

Množství písní by neměla určovat kvantita, ale kvalita. V kmenovém repertoáru žáka PVH by mělo být 10 - 15 písní.

2. Rytmicko pohybové činnosti jsou přirozeným doplňkem všech dětských hudebních činností, součástí dětských pěveckých her, jsou spjaty se společenskou funkcí hudby a nejúčinněji směřují ke kultivovanosti tělesného pohybu ve spojení s hudbou.

Ve vyučování PHV se tyto činnosti projevují jako:

- elementární pohyb s mluveným slovem - vyjádření pravidelného rytmického pulsu (chůze, běh, skok) a hrou na tělo
- krátké skupiny slov s pohybem - říkadla a pohybem
- pohybové vyjádření změn v hudebním doprovodu (pomalu - rychle, zrychlování - zpomalování
vysoko - nízké
vzhůru - dolů
silně - slabě
zesilování - zeslabování)
- elementární pohyb v taktu $\frac{2}{4}$ a $\frac{3}{4}$ (střídání přízvukových a nepřívukových dob)
- taktování
- spojování dvou rytmicko pohybových činností (dělení a slučování dob)
- pohybové study (hry)

3. Instrumentální činnosti slouží především k aktivizaci

a přípravě žáků, k ostatním interpretačním i percepčním činnostem. V první řadě je to hra melodie a doprovodu na lehkou ovladatelné nástroje, při níž se řídíme těmito zásadami:

Doprovod k říkadlům, písním a pohybovým hrám nesmí být hluchý, musí být kontrastní a funkční.

- Různé způsoby hry na rytmické nástroje:
metrum, těžká doba, jednoduchá ostínata
- Různé způsoby hry na melodické nástroje:
dudácká kvinta na těžkou dobu, rytmický doprovod ve $\frac{2}{4}$
a $\frac{3}{4}$ taktu   jednoduchá ostínata na jeden
nebo nejvýše 3 nástroje

Hra melodií na těchto nástrojích se řídí podle melodických modelů, uvedených v pěveckých činnostech jednotlivých měsíců. Dalším způsobem využití melodických nástrojů je spontánní improvizovaný doprovod (nástroj je upraven v pentatonice) k říkadlům, písním a pohybovým hrám. V druhém pololetí po rozdělení žáků do nástrojových skupin podle zvoleného hlavního předmětu využíváme postupně a diferencovaně podle množství daného nástroje, sólových projevů žáků na jejich zvolené nástroje (jednoduchý popěvek nebo píseň respektive doprovod).

II. PERCEPČNÍ ČINNOSTI

1. Sluchové

Sluchová výchova je podstatnou součástí hudební výchovy vůbec a je nezbytným předpokladem ke všem interpretačním činnostem.

Vede k rozlišování hudebních a nehudebních zvuků
k názornému srovnání, co je správné a nesprávné
k přirozeně znějícímu a esteticky hodnotnému pěveckému a instrumentálnímu projevu
ke smyslu pro tempo a dynamiku

**k upevnění rytmického citění
ke smyslu pro výraz a přesnost**

Součástí sluchové výchovy jsou různé formy sluchových diktátů, kterými ověřujeme intonační dovednosti dětí (viz výběr v oddíle, pěvecké činnosti - intonace).

Zařazování sluchových diktátů řídíme podle měsíčních plánů.

2. Poslechové

K poslechu předkládáme hudební ukázkou (píseň nebo instrumentální skladbu) jako přitažlivou hudebně estetickou kvalitu, působivě a cílevědomě podporující jejich hudebně kulturní rozvoj. Proto se nikdy nesmí stát jen formálně odposlouchanou skladbou. Přednost dáváme vždy živému provedení před reprodukovanou hudbou, dbáme, aby při výběru byla zachována kritéria přiměřenosti věku a stupni schopnosti soustředěného vnímání šestiletého dítěte. Při poslechu vedeme žáky k chápání vyjadřovacího prostředku hudby:

- v melodii - vysoko - hluboko
nahoru - dolů
- v tempu - pomalu - rychle
zpomalování - zrychlování
- v rytmu - dlouze - krátce
takt dvou a třídobý
- v dynamice - silně - slabě
zesilování - zeslabování
- v harmonii - vesele - smutně
rázně - něžně
- v barvě - rozlišování hudebních nástrojů charakteristické barvy tónů
- ve formě - opakování melodie - přehra, mezihra, dohra

Dále k rozlišování charakteristických prvků pochodu, tance, ukolébavky a dalších instrumentálních skladbiček. Vy-

brané písně a skladby posloucháme opakovaně vždy s novým konkrétním úkolem sledování některého z vyjadřovacích prostředků hudby. Vedeme děti k uvědomělému poslechu i tak, že žák o skladbě vypráví, nakreslí obrázek nebo vyjádří poslech pohybem. Citlivým výběrem písní a skladeb se snažíme o to, aby si žák hudbu zamiloval, obdobně jako oblíbenou pohádku a aby si ji znovu rád poslechl. Tím se hudba stane postupně jeho životní potřebou.

III. ZÁKLADNÍ HUDEBNÍ POJMY

Znalost základních hudebních pojmů není cílem hudebně výchovné práce v PHV. Tyto pojmy se nesmějí stát obsahem domácích úkolů, předmětem samotářského učení z paměti a izolovaného zkoušení. Jsou především prostředkem k porozumění. Jejich znalost dává možnost postupného narůstání vědomostí o hudbě a jejich uplatnění v praxi. Každý nový hudební pojem vyrůstá z praxe a dává možnost postupu od jednoduchého k složitějšímu, od známého k neznámému. Tím dosahujeme vyšší kvality hudebního projevu.

Výchovně vzdělávací proces

Cílem výchovně vzdělávacího procesu je rozvoj osobnosti žáka v oblasti citových, rozumových a morálních kvalit, zvláště schopnosti kolektivně cítit a kolektivně se podílet na vytváření vzájemné spolupráce v rámci umělecké komunikace. Na tomto čínorodém výchovně vzdělávacím procesu se podílejí tři hlavní činitelé:

učitel - hudba - žáci.

Jejich vztahy jsou založeny na vzájemném působení a na

dialektické jednotě. Mají objektivní a subjektivní stránku. Objektivní je dána charakterem hudby (její strukturou), pedagogickým záměrem učitele a podmínkami žáků. Tutto stránku je nutno důsledně respektovat, nemůže podléhat ani náhodnosti ani improvizaci ze strany učitele. Na druhé straně subjektivní stránka je dána především odbornou pedagogickou a lidskou kvalitou učitele a vztahem žáků k učení.

Práce v PHV se výrazně dělí na 2 období: I. a II. pololetí.

V I. pololetí převažují přípravné kolektivní činnosti, ve kterých se postupně projevují, částečně už i vybranější schopnosti, zájmy a sklony žáků, které vyúsťují koncem pololetí ve správné volbě hudebního nástroje. Z vyučování vylučujeme jakýkoliv stereotyp a vyžadujeme od žáků jen to, nač jsou připraveni, a co mohou splnit. Tím respektujeme zásadu vychovávat kladem. Vhodným a včasným střídáním hudebních činností udržujeme zájem o aktivitu všech žáků. Z hlediska psycho-hygienického a z hlediska únosnosti nároků na šestileté dítě je nutno dodržovat vyučovací hodiny dvakrát týdně odděleně.

Ve II. pololetí se vyučuje kolektivně pouze 1 hodina týdně, a proto se této změně úměrně přizpůsobuje i rozsah požadavků na žáky. Na druhé straně žák navštěvuje jedenkrát týdně kroužek nástrojové hry, čímž vzniká nutný požadavek spolupráce učitele PHV s učitelem nástrojové výuky. Koncem školního roku oba učitelé provedou hodnocení žáka na základě celoroční práce v kolektivní a individuální nástrojové výuce, které je podkladem pro rozhodnutí o jeho zařazení do 1. ročníku.

Jak pracovat s metodickou příručkou

Tato metodická příručka má dvě vzájemně se podmínující části. V první části se učitel seznámí s nejzákladnějšími otázkami didaktiky hudební výchovy, která se vztahuje k PHV. Poznání této části podmiňuje i pochopení části druhé, která metodiky rozpracovává v podstatě celý obsah hudebně výchovné práce v PHV, vytyčuje výchovně vzdělávací cíle hudebně výchovné práce v jednotlivých měsících, stanoví úkoly a určuje hudební materiál s možností výběru pro různé formy hudebně výchovného procesu. Záleží na učiteli, jak na základě svého hudebně pedagogického talentu, didaktických schopností a tvořivých přístupů k hudebně výchovné práci využije daných podnětů a uplatní je v konkrétním výchovně vzdělávacím procesu. Měřítkem kvality učitelovy hudebně výchovné práce bude promyšlenost přípravy na vyučovací hodinu, ujasnění výchovně vzdělávacího cíle, dílčích cílů a úkolů struktury činností, směřujících k obohacení citových, estetických a etických kvalit dětské osobnosti.

Hudebně výchovná práce je rozvržena pouze do měsíců, protože jednotlivé problémy je třeba podle daných dispozic žáků v různých variantách na rozmanitém hudebním materiálu delší dobu ujasňovat, osvojovat a procvičovat. Úkolem učitele tedy bude, aby podle specifických podmínek v jednotlivých třídách rozpracovával měsíční úkoly na jednotlivé vyučovací lekce, sestavil plán práce, který bude východiskem jeho písemné přípravy na jednotlivé vyučovací hodiny. Každá vyučovací hodina musí být tematicky jednotná, musí mít svou logiku a dialektiku, bude mít svou dynamickou strukturu, v níž se optimálně projeví aktivita a tvořivost učitele i žáků v rovině spolupráce, společných zájmů i radosti z úspěšné práce. Každá

dou hodinu je třeba vhodně motivovat. Měla by obsahovat opakování, nové prvky, procvičování, které se realizují v hudebních činnostech. Čím rozmanitější bude struktura hodin /vylučujeme stereotyp/, tím je vyučování efektivnější.

Netradiční způsoby hudebně výchovné práce

Hudební chvílky jsou jedním z prvků důvěrnějších kontaktů dětí s hudbou, mohou mít rozličný charakter a odlišnou funkci. Jako podněty uvádíme několik forem těchto malých pořadů

- zhudebnění pohádky
- hraje si na operu a koncert
- záci nižších ročníků instrumentálních tříd hrají dětem z PHV
- děti z PHV hrají a zpívají dětem v MŠ, rodičům
- učitelé hudebního oboru hrají dětem v PHV
- výkonný umělec hraje dětem v PHV
- posloucháme vybrané rozhlasové pořady, nebo televizní hudební pohádku
- návštěva divadla.

V hudebních chvílkách dáváme přednost živému provedení hudby, jako protiváze nadměrné konzumace reprodukováné hudby v našich sdělovacích prostředcích.

Protože i jiné obory LŠU mají svá přípravná oddělení, doporučujeme intenzivnější mezioborovou spolupráci, pro kterou lze využít i hudebních chviliek. Např.:

- děti z PHV zpívají k tanečním hrám PTV - přípravná taneční výchova
- děti z výtvarného oboru jsou inspirovány zpěvem dětí z PHV atd.

Protože děti z PHV docházejí do školy většinou v doprovodu rodičů, umožňujeme rodičům přítomnost při vyučování. Rodiče tak poznávají své děti ve společenských vztazích dosud jim neznámých. Mají také možnost srovnávat výkony svých dětí s ostatními. Všechny tyto poznatky jsou pro ně výchovně velmi cenné a pomáhají vytvářet dětem zájem pro jejich hudební činnost. Často se stávají rodiče pomocníky učitele. Tato spolupráce výrazně usměrňuje názory rodičů na další zařazování dítěte do instrumentálního popř. pěveckého oddělení.

IV. Pracovní prostředí a učební pomůcky

Podmínkou pro splnění všech požadavků učebních osnov je vhodné pracovní prostředí a odpovídající vybavenost učebními pomůckami.

Učebna PHV

Musí poskytovat dostatečný prostor pro pohybové činnosti a pro umístění školního nábytku (nejvhodnější jsou stolky a židle odpovídající výšky, které je možno uspořádat podle potřeby). K nezbytnému vybavení učebny patří klavír, notové tabule a prostor pro uskladnění učebních pomůcek s možností pohotové manipulace s nimi.

Učební pomůcky

Lehko ovladatelné nástroje

Rytmičné:

- buben, dětské tympány, tamburina
- činel na stojánku, dvojice činelů, prstové činelky na tyči
- triangel ve třech velikostech (se stojánkem)
- claves (ozvučná dřívka)

- dřevěný bubínek (woodblock) kastaněty, maracas, zvoneček s tlukátkem, rolničky, apod.

Většina těchto nástrojů je obsažena v různých sestavách v souborech rytmických nástrojů pod značkou DRN VI-VIII nejvhodnější pro PHV je DRN VII.

Melodické nástroje:

- xylofon (dřevěné kameny)
- metalofon (kameny z lehké kovové slitiny)
- zvonkohra (ocelové kameny)

(Všechny tyto nástroje jsou v sopránovém i altovém provedení diatonické a chromatické.)

- zobcová flétna
- notová magnetická tabule závěsná s příslušenstvím
- notové magnetické tabulky pro žáky
- gramofon, pokud možno sterec
- soubor gramofonových desek
- magnetofon s mikrofonem (s možností nahrávání)
- soubor magnetofonových nahrávek

Diaprojektor

zpětný projektor - epidiaskop

Příruční knihovnička a notový archiv pro učitele a žáky viz doporučená literatura.

Učitel soustavně sleduje novinky v učebních pomůckách, nahrávky na gramofonových deskách, nahrávky čs. rozhlasu (které je možno objednat v obchodním oddělení s. rozhlasu) knižní novinky a hudebniny a doplňuje tak průběžně pomůcky pro vyučování PHV.

Hudební materiál

- 1) J. Hanuš : Skřivánek, Panton 1973
- 2) A. Chladná : Hudba pro nejmenší, SPN 1966
- 3) H. Princ : Hopsa hejsa, Supraphon
- 4) J. Kříčka : Oblázky z lásky, Panton Praha 1966
- 5) P. Jurkoviš : Podpísničky
- 6) P. Jistel : Písničky a říkadla pro nejmenší, OÚNZ Chomutov 1972
- 7) P. Jistel : Kytíčka písniček, KKS Ústí nad Labem 1976
- 8) Eben-Hurník-Šesták : Malým zpěvákům, SPN 1979
- 9) V. Fischer - J. Hanuš - Z. Seydl: Malované písničky, Panton 1975
- 10) V. Ptáček : Sluníčko zpívá
- 11) F. Šauer : Letem-dětským světem, Melantrich 1944
- 12) J. Urx : Dětské písně I - III
- 13) P. Eben : Zelená se snítka, Supraphon Praha
- 14) M. Bartošová : Sedmero pohádek
- 15) P. Jistel-Říha : Kytíčka sborečka II., II. díl, KKS Ústí nad Labem 1980
- 16) P. Eben-V. Fischer-Palaček : Klce palce kotrmelce, Supraphon 1973
- 17) M. Mišurcová : Hry se zpěvem a tancem, SPN Praha
- 18) P. Eben-Kurková : V trávě, Supraphon
- 19) L. Kurková : Řekáme si, zpíváme si, hrajeme a tančíme, SPN 1971
- 20) Kurková-Eben : Hrajeme si na obrázky, Panton 1973
- 21) J. Berdychová-H. Karásková : Dětské taneční hry, SPN 1964
- 22) L. Kurková-Eben : Hudebně pohybová výchova, SPN 1975
- 23) B. Viskupová : Hudba a pohyb, Supraphon 1972
- 24) V. Branislavová : Za písničkou, Praha 1970 Supraphon
- 25) V. Branislavová : Za písničkou ještě jinak, Supraphon 1975
- 26) Hurník-Eben : Česká Orffova škola I., Supraphon Praha 1969
- 27) P. Jistel-V. Kovařík : Hudba pro radost dětí, KPÚ Ústí nad Labem 1969

- 28) P. Jistel-Kovařík- Koblí : Hudba v mateřské škole
ONV Chomutov 1971
- 29) O. Hrabalová : Hastrmane, tatrmane, Supraphon 1971
- 30) Čtvrtek-Foll : Není klíč jako klíč, Panton 1969
- 31) K. Bednář : Piano jde do světa, Panton 1967
- 32) V. Váňová : Svět je samá pohádka, Panton 1967
- 33) I. Hurník : Klapky paličky
- 34) E. Nachmüllerová: Za písničkou - klavírní doprovody
k písniám, Supraphon 1975
- 35) Janžurová-Borová: Klavírní školička
- 36) M. Dlouhý : Písničky z lesa Řáholce, Supraphon 1972
- 37) M. Dlouhý : Zpívám, zpívám, pampeliško
- 38) R. Hřeček : Posloucháme hudbu v Mateřské škole,
OPS Bruntál
- 39) P. Eben : Svět malých, SHV Praha 1971
- 40) J. Hanuš : Vteřiny v přírodě, Supraphon 1971
- 41) J. Kříčka : O vláčcích a mašinkách
- 42) E. Suchoň : Maličká som
- 43) P. I. Čajkovskij: Album pro mládež
- 44) Böhmová-Grünfeldová-Sarauer: Klavírní škola pro začáteční-
ky

Gramofonové desky

- 45) Lidové písně pro mateřskou školu
- 46) Školní řada gramofonových desek pro 1. 5. ročník, příručka,
Supraphon 1971
- 50) Zvukové efekty
- 47) K. J. Erben : České pohádky, Supraphon 1973
- 48) P. Eben : Zelená se snítka, Supraphon
- 49) I. Hurník : Umění poslouchat hudbu

Hudebně teoretická literatura

- 51) I. Michel : O hudebních schopnostech a dovednostech,
Supraphon 1966

- 52) I. Poledňák-J. Budík: Výchova hudbou, SPN 1972
- 53) Poledňák-Budík : Hudba-škola-zítřek, Supraphon 1969
- 54) Poledňák-Budík : A B C učitele hudební výchovy ,
Panton 1968
- 55) Fr. Sedlák : Hudební vývoj dítěte, Supraphon 1974
- 56) Fr. Sedlák a kol.: Nové cesty hudební výchovy, SPN 1977
- 57) Fr. Sedlák : Naučíme zpívat všechny děti, Supraphon
1976
- 58) A. Cířal : Základní pojmy hudební, Supraphon Praha

Rozvržení hudebně výchovné práce do měsíců

Z Á Ě Í

Výchovně vzdělávací cíl

Vzbudit zájem dětí o všechny hudební činnosti, vytvořit podmínky pro práci v kolektivu. Seznámit se se stupněm rozvoje hudebních schopností jednotlivých dětí, a na základě toho začít vytvářet elementární pěvecké návyky.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k :

a/ Hlasová příprava

Zjišťujeme přirozenou hlasovou polohu jednotlivých dětí, a podle ní vytvoříme dvě skupiny žáků s vyšší a nižší hlasovou polohou. Všechny počáteční pěvecké činnosti provádíme odděleně se snahou o vzájemné vyrovnání obou skupin, čehož docílíme transpozicí melodických úryvků. Pěstujeme elementární pěvecké dovednosti.

b/ Intonace

Model: sestupná malá tercie v přirozené hlasové poloze dětí, např. první skupina $g^1 - e^1$, druhá skupina $e^1 - c^1$. Jmény not $/g^1 - e^1/$ intonujeme teprve tehdy, kdy jsou všechny děti schopny zpívat v této poloze. Do té doby zpívají na citsalovce /ku ku, ťuk, cink, bác, tlesk apod./

c/ Práce s písní

Od mluvního projevu /rytmizace/ přecházíme postupně k projevu zpěvnímu /melodizace/. Začínáme cito-

slovci, zvuky zvířat apod., pokračujeme slovy a souslovími. Tuto činnost provádíme v řetězcích (viz příklad č. 1). Zpíváme s dětmi lidové popěvky sestupnou malou tercií např. Paci paci, melu melu pšeničku, Hou hou krávy jdou, Houpy houpy kočka snědla kroupy atd. Lidové popěvky zpíváme na texty s dětskou tematikou (viz příklad č. 2). Podobných příkladů je možno vymyslet mnoho.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Podle zpěvu nebo hry učitele děti chodí /Např. Šel tu-
dy/ nebo běhají /např. Prší prší/. Při této činnosti využíváme především známých lidových písní. Hru na tělo: tleskání, pleskání, ťukání, bouchání, dupání doprová-
zíme citoslovci: tlesk, plesk, ťuk, bác, dup v pochod-
ovém tempu.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Hru na buben, činelky s tyčí, zvonček a claves /ozvuč-
ná dřívka/ doprovázejme citoslovci: bum, dzin, cink, ťuk
v pochodovém tempu. Na dva kameny /g¹, a¹/ hrajeme
melodii lidových popěvek jako podporu zpěvu.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Učíme děti sluchem rozlišovat různé zvuky hudební a ne-
hudební, tóny vysoké a hluboké. Hudební paměť začíná-
me rozvíjet ozvěnovou hrou, např. Učitel hraje na zob-
covou flétnu g¹ e¹ v různých variantách a děti jej
imitují na citoslovce ku ku (viz příklad č. 3)

2/ P a s l a c h a k é

Seznámení se zobcovou flétnou, klavírem a zvonkohrou.
Vlastní zpěv a hra učitele.

Základní hudební pojmy

Zvuk - tón. Vysoko - hluboko. Pomalu - rychle.

Příprava ke čtení not: Nota. Notová osnova. G klíč. Nota
štvrtě $g^1 e^1$

Pracovní sešit

Příprava psaní not: Obloučky nad a pod linkou. Tečky na
linkách.

Ř Í J E N

~~XXXXXXXXXXXX~~Výchovně vzdělávací cíl

Seznámit žáky s elementárními změnami melodie a rytmu, péřovat hudební paměť pomocí ozvěnových her. Zvládnout různé obměny hry na tělo. Zvukově a rytmicky vyrovnávat kolektivní zpěv. Věnovat zvýšenou pozornost zřetelnosti mluvního i zpěvního projevu.

Ústředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová příprava

Pokračujeme ve vyrovnávání hlasových poloh. Odstraňujeme křečovitost./Volný postoj bez zvedání ramen, uvolnění dolní čelisti, nepřepínat hlas/. Zpíváme v dynamickém rozmezí mp - mf.

b/ Intonace

Model: $g^1 a^1 g^1 e^1$ ve všech obměnách.

Jména not intonujeme teprve tehdy, kdy jsou všechny děti schopny zpívat v této poloze. V jiných hlasových polohách zpíváme dále na citoslovce.

c/ Práce s písní

Ve zpěvu rytmizovaných melodií rozšiřujeme sousloví na skupiny slov. Zpíváme s dětmi lidové popěvky v melodických obměnách modelu $g^1 a^1 g^1 e^1$ např. Zlatá brána, Pekař peče housky apod. Tyto popěvky lze také zpívat na vlastní texty s dětskou tematikou. Popěvek jako didaktická hra (viz příklad č. 4). Hrajeme si na nákup, předmět nákupu obměňujeme /rohlíky, rozinky, máslo atd./. Další popěvky jako didaktickou hru vymýšlí učitel s dětmi. Nejlepší motivací jsou obrázky.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Hru na tělo rozšiřujeme o kombinaci: tlesk - plesk, tím

+ Poznámka: Uvedené odkazy se týkají doporučené literatury

na str. 17 a 18

+
L 20
L 22
L 27
L 28
L 29

vzniká smysl pro dvoudobý takt se střídáním přízvučné a nepřízvučné doby. Podle zpěvu nebo hry učitele děti chodí, běhají a skáčou. Je to průprava k pochopení rozdílu délek not čtvrtových, osminových a půlových. Tuto činnost rozšíříme o chůzi s akcentem a dynamiku silně - slabě. Zároveň pěstujeme smysl pro hudební výraz pohybovým vyjádřením pochodu a ukolébavky.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Rozšíříme spoluúčast dětí na doprovodu písní hrou na rytmické nástroje.

Ostinátní doprovod na rytmické nástroje rozšíříme na: metrum, hrané na jeden nástroj a na těžkou dobu, hranou na zvukově odlišný nástroj. Děti do hry zapojujeme postupně. Melodie zpívaných popěvek hrajeme na zvonkohru /g¹ a¹ g¹ e¹/ v unisonu se zpěvem.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

L 20
L 28
L 29

Sluchovou orientaci rozšíříme na různé obměny g a g e a procvičujeme formou ozvěnových her. Např. Velká - malá, Létá - nelétá, Máme - nemáme.

Průběh melodie ukazují děti pohybem ruky výš - níž.

Hudební paměť cvičíme obdobně jako v září se zobcovou flétnou (viz příklad č. 5) Sluchovou představu tónové výšky upevňujeme zábavnou hrou "Píseň na pokračování" /Děti zpívají píseň střídavě ve dvou skupinách podle pokynu učitele/.

2. P o s l e c h o v é

L 49

Seznámení s kontrabasem /Např. Hurník: Na basu./

Sluchové rozlišování ženského a mužského hlasu. Na vhodných ukázkách /ukolébavka - pochod/ rozlišovat kontrastní dynamiku silně - slabě.

Základní hudební pojmy

Píseň. Skladba. Tanec. Předehra.

Nota půlová, noty c^1 d^1 f^1

Pracovní sešit

Příprava zapisování délky not na jedné lince. Zápis
čtvrtěové dvojice osminových not s trémcem a půlové noty.

L I S T O P A D

~~MINISTERSTVO ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ~~Výchovné vzdělávací cíle

Zdokonalovat zpěv v kolektivu a ve skupinách. Tvořivé hry se slovy a tóny obhacovat o nové podněty. Prostřednictvím všech hudebních činností vytvářet u dětí předpoklady pro emocionální vnímání hudby.

Prostředky k dosažení vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová příprava

Při kolektivním zpěvu učíme děti správně reagovat na dirigentská gesta /společný nástup/. Zdokonalujeme dodržování dechových frází.

b/ Intonace

Model: $g^1 f^1 e^1 - e^1 d^1 c^1$ ve všech obměnách. Intonujeme jednoduché melodie v rozsahu tří tónů např. Kolo kolo mlýnský, Halí dítě.

c/ Práce s písní

L 1 Zpíváme jednoduchá říkadla a písně v rozsahu probírané melodiky ve dvoučtvrtečním taktu.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Vytvářením rytmizovaných melodií na tříslabičná slova a sousloví připravujeme smysl pro třídobý takt. Po této přípravě přejdeme k melodizaci říkadel v třídobém taktu a doprovázíme je pohybem na těžkou dobu. Později přecházíme ke hře na tělo v tomto taktu, pohybem vyjadřujeme pouze těžké doby/. K pochopení rozdílu mezi dvoudobým a třídobým taktům slouží pohybové vyjádření pochodu a tance v třídobém taktu.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Ostinátní doprovody /hrané na rytmické nástroje/ rozšířené o hru dudácké kvinty / $c^1 g^1$ / na těžkou dobu v dvou - a třídobém taktu, hranou na melodický nástroj. Postupným zapojováním dětí do hry na nástroje /první dítě hraje metrum, druhé dítě těžké doby na rytmický nástroj, třetí dítě dudáckou kvintu na melodický nástroj na těžkou dobu /vytváříme předeheru ke zpěvu. Melodie zpívaných písní a popěvek hrajeme na zvonkohru /g f e - a d c/ ve všech obměnách v unisonu se zpěvem.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Sluchová orientace v třítónovém prostoru / $g^1 f^1 e^1 - e^1 d^1 c^1$ /. Sluchovou představu těchto třítónových melodií pěstujeme pomocí her typu: Co je to? Jak se jmenuješ? apod. Hudební paměť eviíme formou pamětních diktátek $g^1 f^1 e^1 - e^1 d^1 c^1$ ve všech obměnách s použitím zobcové flétny, melodických nástrojů a klavíru. Další formou pěstování sluchových představ je hra "Píseň jako štafeta" /Píseň začne zpívat jeden žák, na pokyn učitele je vystřídán dalším a tak se v průběhu písně v pravidelných úsecích /např. po dvou taktech/ vystřídá několik dětí/.

2. P o s l e c h o v é

Seznámení s trubkou /např. Hrník Na trubku/.

Vhodnými ukázkami vedeme děti k rozlišování dvou a třídobého taktu a k rozlišování charakteru skladby /pochod a tanec v $\frac{3}{4}$ dobém taktu/.

Základní hudební pojmy

Píseň. Skladba. Tanec. Předehera.

Nota půlová, noty $c^1 d^1 f^1$

Pracovní sešit

Příprava zapisování délky not na jedné lince. Zápis čtvrté, dvojice osminových not s trémcem a půlové noty.

L 20
27
L 28
L 29

L 49

P R O S I N E CVýchovně vzdělávací cíl

Ve všech činnostech zdokonalovat a rozvíjet mluvní, zpěvní, pohybový a nástrojový projev žáků. Vhodnou motivací připravovat soustředěné vnímání hudby pro uvědomělé chápání vyjadřovacích prostředků a charakteristických rysů hudby.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová příprava

Při zpěvu věnujeme zvýšenou pozornost přiměřené dynamice /nepřipustíme forzírování, odstraňovat jakékoli přepínání/.

b/ Intonace

Model: $g^1 f^1 e^1 d^1 c^1 - c^1 d^1 e^1 f^1 g^1$.

Sešupnou a vzestupnou pětiténovou řadu procvičujeme v písních /např. Kočka leze dolů, Sedí liška pod dubem/

c/ Práce s písní

Zpíváme jednoduché písně v rozsahu probrané melodie ve dvou a třídobém taktu. Jednohlasy zpěv obohacujeme jednoduchým zpívaným ostinátem (viz příklad č. 6) /na jednom tónu/. Ve dvou - a třídobém taktu jednoslabičné slovo na těžkou dobu. Ostinátní doprovod lze hrát též na melodický nástroj.

2. R y t m i c k o p o h y b o v ý

Při rytmických hrách rozdělíme děti do dvou skupin. Hry provádíme

a/ po sobě - jedna skupina zpívá první část písně, druhá vytleskává rytmus druhé části této písně /lze provádět v různých obměnách i s pohybem/

- b/ současně - při zpěvu písně 1. skupiny tleská metrum,
druhá skupina pleská rytmus písně /možno
kombinovat s pohybem i nástrojovou hrou/.
Zdokonalujeme pohybové vyjádření pochodu, tance a ukolébavky.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Pokračujeme v ostinátních doprovodech písní. Obdobně, jako jsme tvořili instrumentální předehru, tvoříme i dohru. /Děti postupně přestávají hrát. Končí nástroj, který hraje přízvukné doby./ Melodii zpívaných písní v rozsahu pětitónové řady hraieme na melodický nástroj v unisonu se zpěvem.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Sluchová orientace v pětitónové řadě $g^1 f^1 e^1 d^1 c^1 -$
 $c^1 d^1 e^1 f^1 g^1$. Hudební paměť a sluchovou představu tónové výšky procvičujeme různými formami pamětních diktátů.

Pohyb melodie nahoru - dolů doprovázíme rozmanitými pohyby. Pomocí melodických her upevňujeme tónální citění. Další formou pěstování sluchových představ je hra "Na ztracenou melodii". Píseň zpíváme střídavě nahlas a "v duchu" na pokyn učitele.

Toto střídání probíhá zpočátku v logických celcích.

Děti dotvářejí neúplnou melodii sestupem k tónice. K této činnosti lze použít melodizace pořekadel nebo vlastních textů dětí.

2. P o s l e c h o v é

Seznámení s houslemi /Ukázka hry žáka z nižšího ročníku houslového oddělení školy. /Na skladbě pro housle s doprovodem klavíru ověřujeme schopnost dětí rozlišovat dva současně znějící nástroje. Při poslechu písní s doprovodem si všímáme předehry a dohry.

Základní hudební pojmy

Čtvrtová pomlka. Dohra.

Pracovní sešit

Příprava písní not na pomocné lince /e¹/ - coloučky a tečky.

L E D E N**Výchovně vzdělávací cíl**

Shrnout a zhodnotit výsledky výchovně i hudebně vzdělávací práce podle míry a kvality účasti žáků ve všech hudebních činnostech. Na základě zjištěného zájmu a dispozic každého žáka, po dohodě s rodiči navrhnout jeho zařazení do přípravné nástrojové výuky nebo hlasové výchovy.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů.**I. INTERPRETAČNÍ ČINNOSTI****1. P ě v e c k é****a/ Hlasová příprava**

Zdokonalujeme správné tvoření tónů /měkké nasazení/ a všech dosud získaných pěveckých návyků.

b/ Intonace

Model: $g^1 e^1 c^1 - c^1 e^1 g^1$ a jeho obměny.

L 16

Intonujeme jednoduché melodie s použitím všech obměn trojzvuku /např. písně V zahrádce, Volala kukačka spod./

c/ Práce s písní

Zpíváme jednoduché písně, které začínají uvedenými modely a jejich obměnami ve dvou - a třídobém taktu. Zdokonalujeme a obměňujeme zpívané ostinátní doprovody na jednom tónu.

2. R y t m í c k o / p o h y b o v é

Při rytmických hrách ve skupinách používáme složitějších rytů a schopnějším dětem umožňujeme uplatnit se i jednotlivě. Pohybem vyjadřujeme kontrasty v hudbě: pomalu - rychle, vysoko - hluboko, silně - slabě.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Při zpěvu písní a při pohybových hrách využíváme všech typů ostinátního instrumentálního doprovodu. Podobně jako u předešlé a dohry, tvoříme i mezihry mezi jednotlivými sloky písní.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Sluchová orientace v durovém trojzvuku $g^1 e^1 c^1 l^1 - c^1 e^1 g^1$ a jeho obměnách. Hudební paměť a sluchovou představu tónové výšky procvičujeme různými formami jednoduchých pamětných diktátů. Dáváme přednost písním, které začínají trojzvukem nebo jeho obměnou. Hru "Na ztracenou melodii" zpestříme tím, že nástupy a odmlčení budou neočekávané. Pokračujeme v dotváření neúplných melodií na vlastní texty.

2. P o s l e c h o v é

Seznámení s akordeonem /Ukázka hry žáka z nižšího ročníku školy/.

Formou hudební besídky si zopakujeme všechny poznatky, především o těch nástrojích, které si děti mohou zvolit v následujícím studiu jako hlavní předmět.

Základní hudební pojmy

Mezihra.

Shrnutí všech dosud probíraných hudebních pojmů.

Pracovní sešit

Čtvrťová pomlka v osnově.

Ú M O R

Výchovně vzdělávací cíl

Rytmičky, intonačně, deklamačně zpřesňovat a výrazově prohlubovat zpěvní projev žáků. V dětských hudebně pohybových hrách zdokonalovat pohybový projev a rozvíjet hudební a pohybovou fantazii dětí.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová průprava

Transpozicí delších melodických úryvků, vhodných a dětem dobře známých písní nenásilně rozšiřujeme jejich hlasový rozsah.

b/ Intonace

Model: šestitónová řada c¹ d¹ e¹ f¹ g¹ a¹.

Intonujeme jednoduché melodie s použitím šestitónové řady /např. začátky písní Kočka leze dírou, Má maměnka cosi má/.

c/ Práce s písní

Zdokonalujeme znalost písní střídavým zpěvem kolektivu, skupin a jednotlivců à capella i s doprovodem. Při zpěvu písní ve dvoučtvrtiním taktu si děti taktují.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Opakujeme hru na tělo se zdůrazněnou přízvukně doby /tlesk - plesk/ a z toho přecházíme k taktování dvoudobého taktu. Pohybem vyjadřujeme změny v písní nebo hudební skladbě: Melodie stoupající a klesající, zrychlování a zpomalování.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Obchacujeme jednoduché prvky doprovodu a objevujeme s dětmi použití nových kombinací rytmických a melodických nástrojů.

II. PERCEPČNÍ ČINNOSTI

1. Sluchové

Sluchová orientace v šesti tónové řadě $c^1 d^1 e^1 f^1 g^1 a^1$.

Hudební paměť a sluchovou představu upevňujeme různými formami krátkých diktátů. /Pamětný, němý./ Obměnou již známé sluchové hry je hra "Na ztracenou melodii s utajeným začátkem". /Učitel zahraje tónický kvintakord a začne taktovat v tempu písně. Žáci si v duchu představují začátek písně a nahlas začnou zpívat až na pokyn učitele/.

Zařazujeme jednoduché kontrolní diktáty /Píseň s chybou/.

2. Poslechové

Seznámení s kytarou. /Ukázka hry žáka z nižšího ročníku kytarového oddělení školy/. Při poslechu vhodných skladbiček pro dva kontrastní nástroje se děti učí rozlišovat jejich zvuk /např. kontrabas a flétna ve skladbě I. Hurníka Jak se kontrabas zamiloval/. Pozvolné změny tempa v hudbě - zrychlování, zpomalování děti poznají např. na ukázkách ze sbírky J. Kříčky O vláčcích a mašinkách.

L 45
L 49
L 53

Základní hudební pojmy

Dvoučtrřlový takt. Taktová čára. Označení taktu 2/4

Pracovní sešit

Psaní not čtrřlových / c^1 - a^1 / jako zápis rytmu slov a skupin slov.

R E Z E M

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~Výchovně vzdělávací cíl

Tvořivou činností prohlubovat a zdokonalovat orientaci dětí v šestitónovém hudebním prostoru $/c^1 - a^1/$. Podporovat spontánní instrumentální projev jednotlivců.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová průprava

Zdokonalujeme pěvecký projev a dbáme na správné pěvecké dýchání s ohledem na dodržování frází a na zřetelnou výslovnost koncovek.

b/ Intonace

Model: šestitónový prostor $c^1 - a^1$. /S důrazem na $c^1 e^1 g^1 a^1 g^1 /$

L 1

Intonujeme jednoduché písně, které začínají $c^1 e^1 g^1 a^1 g^1$ /např. Okáč ze sbírky Skřivánek/.

c/ Práce s písní

L 48

L 52

Pokračujeme v rozličných formách práce s písní. Využíváme simultánního zpěvu dětí při reprodukování hudbě.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Pohybové vyjádření třídobého taktu uskutečňujeme hrou na tělo s odlišením jedné doby přízvučné a dvou nepřívučných /tlesk - plesek, plesek/. Z toho pře užíváme na taktování třídobého taktu při zpěvu.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Podporujeme spontánní instrumentální projev jednotlivců na rytmické a melodické nástroje.

II. PERCEPČNÍ ČINNOSTI

1. Sluchové

Sluchová orientace v šestitónovém prostoru s důrazem na $c^1 e^1 g^1 a^1 g^1$. Děti ukazují nebo graficky znázorňují různé obměny trojzvuku $c^1 e^1 g^1$ /charakteristické začátky známých písní/. Sluchovou představu zdokonalujeme jednoduchými pamětnými diktáty.

2. Poslechové

Seznámení s violoncellem /Poslechem vhodné skladby/ např. V. Trojan Broučci/ Poslechem vhodných skladeb seznamujeme děti s dalšími protiklady v hudbě /veselé - smutné/ Např. výběr z B G S.

Základní hudební pojmy

Tříčtvrtý takt. Označení taktu $\frac{3}{4}$.

Pracovní sešit

Zápis rytmických úryvků /rytmizace skupiny slov/ s použitím čtvrté noty a dvojic osminových not s trémcem v dvoučtvrtém taktu.

D U B E N

~~XXXXXXXXXXXX~~Výchovně vzdělávací cíl

Využívat získaných hudebních zkušeností dětí při osvojování nových písní a poslechu skladeb a vytvářet tak předpoklady pro emocionální přednes písní a estetické vnímání hudby. Hudební představy dětí podporovat sluchovým i zrakovým názorem a pohybovým vyjádřením.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í C I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová průprava

Zdokonalujeme pěvecký projev s důrazem na přednes písní, zejména na pozvolné změny dynamiky.

b/ Intonace

L 25

Model: osmitónová řada $a^1 - e^2$.

Intonujeme jednoduché písně, které začínají řadou tónů v osmitónovém prostoru /např. Kvičalička mladá/.

c/ Práce s písní

Pokracujeme v různých formách práce s písní. Hrajeme si "Na koncert", na kterém účinkují kolektiv, skupiny i jednotlivci.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Smysl pro dělení a slučování dob dále zdokonalujeme takto:

- a/ děti chodí v rytmu čtvrtových not a k tomu tleskají semínky, případně k tomu deklamují čtyřslabičné slovo.
b/ děti chodí v rytmu čtvrtových not a k tomu tleskají půlové noty, případně deklamují jednoslabičná slova.

Zdokonalujeme taktování dvou- a třídobého taktu při zpěvu.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Instrumentálního doprovodu funkčně využíváme ke zvukomalbě při vypravování příběhu nebo pohádky.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Sluchová orientace v osmitónové řadě vzestupné i sestupné. Sluchovou představu cvičíme různými formami krátkých pamětných i kontrolních diktátů. Graficky děti zaznamenávají pouze začátky známých písní v rozsahu pětitónové řady.

2. P a a l e c h o v é

Děti poznávají pozvolné změny dynamiky v hudbě - zesilování a zeslabování /např. v pochodu Komediantů z Prodané nevěsty/.

Základní hudební pojmy

Noty h^1 a c^2 . Hudební abeceda /c d e f g a h /.

Pracovní sešit

Zápis půlových not jen v rozsahu s^1 - a^1 .

Zápis rytmizace dvouslabičných slov v třídobém taktu s použitím půlové a čtvrté noty.

K V Ě T E N

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~Výchovně vzdělávací cíl

Zvyšovat nároky na aktivitu žáků ve všech hudebních činnostech. Využívat jejich dovedností, získaných v přípravné nástrojové výuce a hlasové výchově.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová příprava

Zdokonalujeme pěvecký projev jednotlivců. Vybíráme písně výrazově bohatší, aby kolektiv i jednotlivci měli příležitost projevit svůj smysl pro přednes.

b/ Intonace

Model: $c^1 e^1 g^1 c^1 - c^2 g^1 e^1 c^1$.

I 25

Intonujeme jednoduché písně, které uvedeným modelem začínají /např. Já jsem zeman, A já pořád/.

c/ Práce s písní

Nadále používáme různých forem práce s písní, hraje-
me si "na rozhlas". Pěvecké výkony kolektivu, sku-
pin a jednotlivců zaznamenáváme na magnetofonový pá-
sek. Při poslechu nahrávky mají děti příležitost sly-
šet svůj výkon a posoudit jej.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Zdokonalujeme a zpřesňujeme pohybové reakce dětí na změny tempa, rytmu, dynamiky a výrazu v hudbě. Hrajeme si "na dirigenta". Jednotlivé děti řídí zpěv třídy, taktují ve dvou- a třídobém taktu.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Instrumentální činnost žáků obohacujeme o nástroje, na které hrají v přípravné nástrojové výuce.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Sluchové orientace v $e^1 e^1 g^1 c^2$ ve všech obměnách. Sluchovou představu upevňujeme různými sluchovými diktáty. K tomu používáme začátků známých písní, které jsou obměnami $c^1 e^1 g^1 c^2$. Graficky zaznamenávají děti pouze začátky známých písní v rozsahu pětitónové řady a trojzvuku.

2. P o s l e c h o v é

Při opakovaném poslechu skladeb zaměřujeme pozornost žáků na výrazné rysy skladby /charakteristický, melodický nebo rytmický úryvek, zajímavé použití nástroje, tempa, dynamiky apod./.

Základní hudební pojmy

Čtyřčtvrtňový takt. Půlová pomlčka. Celá nota.

/V učebních osnovách jsou tyto pojmy uvedeny v doplňujícím učivu./

Pracovní sešit

Zápis not $h^1 a c^2$ s nožkou dolů.

Zápis rytmického úryvku /rytmizace skupiny slov s použitím čtvrtových not, osmín ve dvojicích a půlových not.

Č E R V E N

Výchovně vzdělávací cíl

Bravou formou /hraje se si "na operu, koncert, rozhlas, televizi"/ opakujeme a ověřujeme úroveň získaných dovedností v činnostech kolektivu, skupin a jednotlivců. Celoroční práci hodnotíme a spolu s učiteli přípravné nástrojové výuky nebo hlasové výchovy doporučujeme jednotlivé žáky k zařazení do úrovních režimů LŠU.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

I. I N T E R P R E T A Č N Í Č I N N O S T I

1. P ě v e c k é

a/ Hlasová příprava

Při zpěvu využíváme všech správných návyků, získaných v průběhu školního roku. Střídáme zpěv kolektivu a jednotlivců /s doprovodem i à capella/.

b/ Intonace

Zábavnou formou /hádanky/ prověříme intonační dovednosti žáků v rozsahu zpracované látky. Dbáme zásady splnitelnosti úkolu.

c/ Práce a písní

Jednou z náročnějších forem práce a písní je hra "na operu" nebo hra "na televizi". Vlatní se v ní všechny dosud získané dovednosti pěvecké instrumentální i pohybové v činnostech kolektivu, skupin i jednotlivců. Nejúspěšnějších a nejlépe nacvičených písní využijeme k závěrečnému vystoupení na koncertě LŠU, při hudebních besídkách v mateřské škole apod.

2. R y t m i c k o / p o h y b o v é

Získaných dovedností žáků využíváme zábavnou formou k po-

- L 18 pohybovému vyjádření hudby např. hry se zpěvem, jedno-
L 22 duché tanečky apod.

3. I n s t r u m e n t á l n í

Hrajeme si "na koncert". Děti předvedou, co se naučily v přípravné nástrojové výuce. Vystoupí jako sólisté nebo s doprovodem rytmických a melodických nástrojů podle vlastního výběru.

II. P E R C E P Č N Í Č I N N O S T I

1. S l u c h o v é

Upevňujeme sluchovou orientaci a hudební paměť v rozsahu $c^1 - c^2$ nejoblíbenějšími formami diktátů a hádanek.

2. P o s l e c h o v é

Jako vyvrcholení poslechové činnosti v PHV uspořádáme hudební besídku, na které dětem zahrají a zazpívají žáci LŠU.

Základní hudební pojmy

Ve všech uvedených činnostech sledujeme, jak si děti osvojily základní hudební pojmy.

Pracovní sešit

Hudební hádanky . Ze jmen not sestavit slovo /např.
h a d apod./.

P a u ž i t á l i t e r a t u r a

- Jan Budík : Metodická příručka hudební výchovy
pro I. ročník ZŠ SPN 1977
- Jiří Zezula : Metodika výchovné práce v předškol-
ních zařízeních /Stati o hudební
výchově/ SPN 1978
- P. Michel : O hudebních schopnostech a doved-
nostech Supraphon 1966
- I. Poledňák - J. Budík: Hudba - škola - zítřek. Suprap-
hon 1969
- F. Sedlák : Hudební vývoj dítěte Supraphon 1974
- N. V. Vjetluginová: Metodika hudební výchovy na mateřské
škole SPN 1955

Notové příklady

1

Učitel ťuká: deklamuje: ťuk, ťuk

Žák:

zpívá: ťuk, ťuk zpívá:

2

Auto tů tů tů auto jede už je tu. chovám panenku.
troubí

3

tů tů tů auto jede už je tu. chovám Chovám Alenku mou milou

4

Pepík z nákupu, v koší- má housku přišel má housku ku tralala tralala v košíku.

5

6

Se- dí li-ška pod dubem ...

I. var.

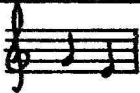
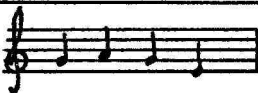

Li - ška li - ška ...

II. var.

Pod dubem pod dubem ...

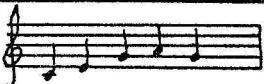

III. va.

Dub dub

	z á ř í	ř í j e n
výchovně vzdělávací cíl	vzbudit zájem dětí o všechny hudební činnosti zjistit stupeň hudebních schopností dětí	seznámit děti s elementárními změnami melodie a rytmu pěstovat hudební paměť
hlasová příprava	zjistit hlasovou polohu dětí rozdělit do 2 skupin postupně vyrovnávat akupiny pěstovat elementární pěvecké návyky (postoj, dech, výslovnost)	dhát na nenásilné tvoření tomu a celkově uvolněný pěvecký projev zpěv mp - mf
intonační model		
práce s písní	mluva - zpěv citoslovce - hlasy zvířat slova, sousloví, lidové popěvky popěvky na vlastní text s dětskou tematikou	skupiny slov řikadla v 2dobém taktu popěvek jako didaktická hra
rytmicko pohybové činnosti	metrum chůze - běh (příprava) hra na tělo (tlesk, plesk, tuk, dup)	chůze s akcentem (tlesk - plesk) chůze - běh - skok (příprava) pochod - ukolébavka
instrumentální činnosti	citoslovce doprovázet hrou na buben, šinelky na tyči, zvoněček, ozvučná dřívka hra na 2 kameny zvonkohry v unisonu se zpěvem (g e)	jednoduché rytmické ostinato hra na 2 rytmické nástroje metrum - důraz hra na 3 kameny zvonkohry v unisonu se zpěvem (g e)
sluchové činnosti	zvuky hudební a nehudební tony vysoké a hluboké ozvěnové hry (různé varianty tónů g - e)	pohybem naznačovat průběh melodie - výš, níž "písen na pokračování" (ve skupinách)
poslechové činnosti	zpěv a hra učitele klavír zobcová flétna zvonkohra	hlas ženský - mužský silně - slabě pochod - ukolébavka kontrabas
základní hudební pojmy	píseň - řikadlo zvuk - tón vysoko - hluboko dlouze - krátce klíč, noty: g e	výš - níž silně - slabě melodie - rytmus doprovod nota "a"
hudební materiál	Melu melu pšeničku Paci paci Houpy houpy Hou hou krásy jdou Skákal pes Pec nám spadla	Zlatá brána Pekař peče housky To je zlaté posvícení I. Hurník: Na basu

	l i s t o p a d	p r o s i n e c
výchovně vzdělávací cíl	podněcovat tvořivost dětí hrou se slovy a tóny vytvářet předpoklady pro emocionální vnímání hudby	zdokonalovat mluvní, zpěvní pohybový a instrumentální projev dětí, ve všech čin- nostech dávat možnost uplat- nění jednotlivců
hlasová průprava	zdokonalovat zpěv kolektivu a skupin dbát na dodržování dechových frází učit reagovat na dirigent. gesta (společný nástup)	věnovat zvýšenou pozornost dynamice zpěv kolektivu a skupin doplňovat zpěvem jednotliv- ců
intonanční model		
práce s písní	jednoduchá říkadla a písně v rozsahu probrané melodiky ve dvočtvrtovém taktu "píseň jako štafeta"	jednoduchá říkadla a písně v rozsahu probrané melodiky v taktech 2/4 a 3/4 zpívané ostinato na 1 tónu
rytmicko pohybové činnosti	průprava třídobého taktu tříslabičná slova a sousloví ve hře na tělo vyjádřit těžkou dobu v 3/4 taktu 2/4 (pochod) 3/4 (tanec)	rytmické hry ve 2 skupinách v různých kombinacích vyjádřit metrum a rytmus písně uplatnění jednotlivců
instrumen- tální činnosti	dudácká kvinta postupným zapojováním dětí do hry vytvářet předejru hra na zvonkohru v unisonu se zpěvem	obdobně jako předejru opač- ným postupem vytvářet dohra hra na melodické nástroje v unisonu se zpěvem
sluchové činnosti	následné a pamětné diktáty s použitím flétny, klavíru a zvonkohry	pomocí melodických her upevňovat tonální citění hra "na ztracenou melodii" (ve skupinách)
poslechové činnosti	pochod - tanec (rozlišování 2 - a 3dobého taktu) trubka	předejra dohra housle housle s doprovodem klavíru
základní hudební pojmy	hudební skladba tanec předejra nota půlová noty: c d f	dohra melodie stoupá, klesá čtvrtová pomlka
hudební materiál	Kolo kolo mlýnský Ententýky Halí dítě Halí belí I. Hurník: Na trubku	Kočka leze dolů Liška šiška Sedí liška pod dubem Maličká su Proto jsem si kanafasku

	l e d e n	ú n o r
výchovně vzdělávací cíl	zhodnotit výsledky práce s jednotlivci a podat návrh na zařízení do přípr. nástrojové výuky nebo hlasové výchovy	zdokonalovat, zpřesňovat a výrazově prohlubovat hudební projev dětí
hlasová příprava	dbát na měkké nasazení tónu zdokonalovat všechny dosud získané pěvecké návyky	postupně rozšiřovat hlasový rozsah
intonační model		
práce s písní	jednoduchá písň, začínající intonačním modelem nebo jeho melodičnými obměnami zdokonalovat pěvecká ostinata na jednom tónu	znalost písni zdokonalovat zpěvem kolektivitu, skupin a jednotlivců zpěv s doprovodem a capella
rytmicko-pohybové činnosti	ve skupinovém provedení používat složitější rytmy práce s jednotlivci pohybové vyjádření kontrastů pomalu - rychle, silně - slabě	pohybové vyjádření 2/4 taktování dvouobého taktu pohybové vyjádření změny zrychlování - zpomalování
instrumentální činnosti	využívat všech typů ostinátneho instrumentálního doprovodu mezihra	děti objevují sary nové kombinace rytmických a melodičkých nástrojů, vhodných pro doprovod
sluchové činnosti	pasivně diktáty s použitím začátku známých písni "na stracenou melodii" (s očekávaným nástupem)	kontrolní a méně diktáty "na stracenou melodii" (s utajeným začátkem)
poslechové činnosti	prohlubovat všechny poznatky o nástrojích, především o těch, které si děti mohou zvolit akordeon	kontrast dvou současně znějících nástrojů zrychlování - zpomalování kytara
málační hudební pojmy	mezihra	takt taktová čára dvoučtvrtový takt opakování 2/4 repetice
hudební materiál	V zahrádce na kručce Volala kručka Děsí líška k táboru	Čá ma nka coší má Kš koutek kokrhá Prší, rší I. Hurník: Jak se křbs zamiloval J. Křička: O vláčcích a mašinkách

	b ř e z e n	d u b e n
výchovně vzdělávací cíl	podporovat spontánní projev jednotlivců orientaci v šestitónovém prostoru podporovat tvořivou činnost	získaných hudebních zkušeností využívat v interpretačních i percepčních činnostech
hlasová příprava	stále dbát na správné dýchání dodržování frázi zřetelnost výslovnosti (pozor na koncovky)	zdokonalovat pěvecký projev s důrazem na přednes a výraz
intonační model		
práce s písní	simultánní zpěv střídání různé formy práce s písní	hra "na koncert" střídání zpěvu jednotlivců, skupin a celého kolektivu
rytmicko pohybové činnosti	pohybové vyjádření 3dobého taktu třídobé taktování	pěstovat schopnost rozdělené pozornosti dělení a slučování dob
instrumentální činnosti	spontánní projev jednotlivců na rytmické i melodické nástroje	pokus o zvukomalbu k pohádce nebo vyprávění
sluchové činnosti	ukazovací diktáty s použitím charakteristických začátků písní	sluchová orientace v rozsahu osmitónové řady $c^1 - c^2$ písenný diktát v rozsahu pětitónové řady
počlechové činnosti	další kontrasty v hudbě veselé - smutné violoncello	pozvolné změny v dynamice
základní hudební pojmy	tříčtvrtkový takt označení $\frac{3}{4}$	řada not $c^1 - c^2$ noty $h^1 c^2$
hudební materiál	Vyletěl holoubek Žežuličko, kde jsi byla? V Trojan: Broučci	Kvíčalička mladá Vyletěla holubička V širém poli stojí kruška B. Smetana: Pochod komeďiantů

	k v ě t e n	č e r v e n
výchovně vzdělávací cíle	využívat nových zkušeností dětí z nástrojové výuky a hlasové výchovy	hravou formou ověřovat úroveň získaných dovedností, spolu s učitelem nástroje nebo hlasové výchovy navrhnout zařazení do 1. ročníku HO
hlasová příprava	výběr písní přizpůsobit tomu, aby kolektiv i jednotlivci měli možnost uplatnit smysl pro přednes a výraz	při zpěvu využívat všech získaných pěveckých návyků
intonační model		intonační požadavky dále nerozšiřovat hravou formou ověřovat dovednosti získané dodržovat zásadu splnitelnosti
práce s písní	hra "na rozhlas" (pomocí magnetofonového záznamu kontrolovat provedení písní)	hra "na operu" "na televizi" (široká možnost uplatnění všech dovedností dětí) veřejné vystoupení
rytmicko pohybové činnosti	změny tempa, dynamiky, rytmu hra "na dirigenta" (pouze v 2/4 a 3/4 taktu)	pohybové vyjádření hudby různé hry se zpěvy nebo jednoduché tanečky
instrumentální činnosti	instrumentální hru na lehkoovladatelné nástroje doplnit hrou na nástroje z kroužků	hra "na koncert" (instrumentální koncert)
sluchové činnosti	sluchová orientace v jednotlivých tónech čtyřhlasého akordu písemný diktát pouze v rozsahu tříhlasého akordu	upevňovat sluchovou orientaci a hudební paměť v rozsahu c ¹ - c ² formou různých diktátů a hádanek
poslechové činnosti	pozornost dětí při poslechu zaměřovat na výrazné prvky melodie, rytmu, použití tempa, dynamiky, hudebních nástrojů apod.)	koncert pro žáky PHV (učitele a žáci LŠU zněný interpret)
základní hudební pojmy	doplnovací učivo: 4/4 nota celá poměrka půlová	v těchto činnostech sledovat, jak si děti osvojují základní hudební pojmy
hudební materiál	Já jsem zeman A já pořád, kdo to je Klavírní škola pro začátečníky	Stojí hruška v širém poli Na tom pražském mostě

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE

КНИЖИЦА 1980

МЕТОДИЧКА ПРІРУЧКА ПРО УЧИТЕЛЕ ЛСУ

МУДЕБНІ ВІСХОВА

ПРІПРАВНА

МЕТОДИЧКА ПРІРУЧКА ПРО УЧИТЕЛЕ ЛСУ

PŘÍPRAVNÁ HUDEBNÍ VÝCHOVA

METODICKÁ PŘÍRUČKA PRO UČITELE LŠU

P R A H A 1 9 8 0